

Doc. dr Zoran VAVAN*

Osiguranje javnih izvršitelja od profesionalne odgovornosti

Primljeno: 13. 9. 2022.

Prihvaćeno: 30. 9. 2022.

Pregledni naučni rad

<https://doi.org/10.46793/ERPO2102.49V>

Apstrakt

Uvođenjem javnih izvršitelja Zakonom o izvršenju i obezbeđenju 2011. godine, tada nove pravosudne profesije u pravni sistem Republike Srbije, utvrđena je i zakonska obaveza ovih lica da zaključe ugovor o osiguranju za štetu koju bi svojom delatnošću mogli prouzrokovati drugom licu, kao i ugovor o osiguranju prostorija i predmeta primljenih u depozit za slučaj njihovog oštećenja, uništenja ili nestanka. U ovom radu biće ukazano na specifičnosti profesije javnog izvršitelja, oblike profesionalne odgovornosti i karakteristike obaveznog osiguranja od odgovornosti za štetu koju bi mogli da prouzrokuju drugim licima u okviru obavljanja svoje delatnosti, kao i o obaveznom osiguranju prostorija i predmeta primljenih u depozit.

Gljučne reči: javni izvršitelj, profesionalna odgovornost, odgovornost za štetu, obavezno osiguranje javnih izvršitelja

1. UVOD

U proteklih 10 godina izvršno zakonodavstvo Republike Srbije je potpuno novelirano. Pored činjenice da se opšti akt kojim se uređuje postupak izvršenja i obezbeđenja često menjao, naročito u novom milenijumu, izmene u dekadi koja se nalazi iza nas su bile krucijalne i definitivno uticale na kompletnu reformu ove vrste građanskog postupka.

Uporedno-pravno posmatrajući, u evropskom okviru koji je u cilju harmonizacije prava model relevantan srpskom zakonodavcu, mogu se uočiti četiri sistema organizacije izvršenja – sudski sistem organizacije, sistem izvršitelja, mešoviti / kombinovani sistem i administrativni sistem (Andenas, Hess, Oberhammer, 2005, 34–36, prema Zoroska-Kamilovska, 2013, 451). Razlozi za napuštanje isključivo sudskog sistema izvršenja pravdaju se postizanjem efikasnosti (Keča, Knežević, 2020, 528) i primerom neučinkovitosti datog sistema u državama poput Italije i Španije, te posledična dejudicijalizacija predstavlja vid prenošenja sudskih ovlašće-

nja u postupku izvršenja nekom drugom licu ili organu (Petrović, 2022, 54).

Tako je i u naš pravni sistem, pre nešto više od deceniju, uvedena nova pravosudna profesija – izvršitelj, koji svoju delatnost obavlja samostalno, nezavisno od suda, kao preduzetnik ili kao član ortačkog društva. Ideja zakonodavca je bila da se u oblast izvršenja uvedu profesionalna i stručna lica koja će svoju delatnost obavljati u vidu privatne delatnosti, kojoj su poverena javna ovlašćenja. Očekivanja su bila da će se na takav način postupak izvršenja podići na jedan viši nivo, tako što će ga sprovesti profesionalna lica koja će imati i poseban motiv da postupak prinudne realizacije potraživanja učine efikasnijim.

Imajući u vidu kompetencije i ovlašćenja koja su mu poverena, od javnog izvršitelja se zahteva visok nivo znanja, stručnosti i odgovornosti u obavljanju svoje delatnosti. Njegova profesionalna odgovornost ima specifičnu težinu i oblik, a od njega očekuje da poslove koji su mu povereni obavlja efikasno, savesno i u skladu sa zakonom. Usled nepropisnog i neprofesionalnog postupanja u obavljanju svojih ovlašćenja, javni izvršitelj će snositi profesionalnu odgovornost, koja može imati lični i imovinski karakter.

Za štetu koju mogu prouzrokovati drugim licima u obavljanju svoje delatnosti odgovaraće ličnom imovinom. U cilju zaštite prava tih lica uvedena je zakonska obaveza osiguranja javnih izvršitelja za štetu koju u svom radu mogu prouzrokovati, kao i osiguranje poslovnih prostorija.

U daljem tekstu rada biće ukazano na njihov položaj, ovlašćenja, vrste odgovornosti, značaj i karakteristike osiguranja.

2. POLOŽAJ I OVLAŠĆENJA JAVNIH IZVRŠITELJA

Po prvi put u naš pravni sistem 2011. godine Zakonom o izvršenju i obezbeđenju¹ uvedena je profesija privatnog, odnosno vansudskog izvršitelja. Navede-

¹ Sl. glasnik RS, br. 31/2011, 99/2011 – dr. zakon, 109/2013 – odluka US, 55/2014 i 139/201.

nim aktom ovoj profesiji je dodeljen termin „izvršitelj”, premda se u samoj praksi odmah ustalio termin „privatni izvršitelj.” Do tada, postupak izvršenja sprovodila su ovlašćena lica suda, sudski izvršitelji. Jedan od osnovnih razloga za uvođenje nove privatne pravosudne profesije bio je rasterećenje sudova od nagomilane izvršne referade. Pored toga, obaveza države je da omogućí efikasnu zaštitu i realizaciju prava koje je utvrđeno održenom sudskom odlukom, odnosno izvršnom ili verodostojnom ispravom, te je shodno toj obavezi intencija zakonodavca bila da ovu vrstu građanskog postupka učini efikasnijim.

Sve do donošenja novog Zakona o izvršenju i obezbeđenju 2015. godine (u daljem tekstu: ZIO)² koji je i danas na snazi sa postojećim izmenama i dopunama, realizovao se tzv. paralelni, odnosno dualni sistem sprovođenja izvršenja u kojem je izvršni poverilac imao mogućnost izbora kome će poveriti postupak sprovođenja izvršenja, sudu ili (vansudskom) izvršitelju. Izuzetak su bili samo postupci izvršenja u onim pravnim stvarima kod kojih je zakonom bila propisana isključiva nadležnost, te je tako sud bio isključivo nadležan za postupke sprovođenja izvršenja suskih odluka u vezi sa porodičnim odnosima i radi vraćanja zaposlenog na rad, dok je isključiva nadležnost izvršitelja bila propisana u predmetima naplate novčanih potraživanja nastalih iz komunalnih i sličnih delatnosti (Zakon o izvršenju i obezbeđenju, 2011, čl. 3, st. 2 i čl. 252).

ZIO iz 2015. godine, profesiji vansudskog izvršenja utvrđuje novi naziv tako što, do tada postojećem, dodaje prefiks „javni.” Na taj način, pored jasnije terminološke distinkcije u odnosu na sudskog izvršitelja, zakonodavac je naglasio javnu ulogu i javni značaj ove profesije, te se na taj način i otvorila mogućnost za proširenje ovlašćenja ne samo u građanskim izvršnim postupcima već i drugim pravnim oblastima (Apostolović, 2018, 333). Javni izvršitelj dobija značajno širu nadležnost u postupcima izvršenja u odnosu na sud. Pored proširenja delokruga nadležnosti, pooštreni su i uslovi za imenovanje i obavljanje delatnosti javnih izvršitelja. Tako je predviđeno da se za javnog izvršitelja može imenovati poslovno sposobno lice koje ima državljanstvo Republike Srbije i ispunjava sledeće uslove: diploma pravnog fakulteta, položen ispit za javnog izvršitelja i pravosudni ispit; završena početna obuka i najmanje dve godine radnog iskustva na poslovima pravne struke posle položenog pravosudnog ispita; dostojnost za delatnost javnog izvršitelja; ukoliko je član ortačkog društva da se nad tim društvom ne vodi se stečajni postupak; da se protiv njega ne vodi krivični postupak za krivično delo protiv pravnog saobraćaja ili službene dužnosti, da nije

osuđivan za krivično delo na bezuslovnu kaznu zatvora od najmanje šest meseci ili za kažnjivo delo koje ga čini nedostojnim delatnosti javnog izvršitelja (ZIO, 2015, čl. 471, st. 1).

Nakon imenovanja, javni izvršitelj polaže zakletvu pred ministrom pravde. Međutim, pre polaganja same zakletve, javni izvršitelj je u obavezi da zaključi ugovor o osiguranju za štetu koju bi svojom delatnošću mogao prouzrokovati drugom licu i ugovor o osiguranju prostorija i predmeta primljenih u depozit za slučaj njihovog oštećenja, uništenja ili nestanka i izradi pečat i štambilj (ZIO, 2015, čl. 478). Dakle, obaveza zaključivanja ugovora o osiguranju za štetu koju bi mogao prouzrokovati obavljanjem svoje delatnosti ovde je postavljena imperativno, ne samo u vidu jedne proceduralne odrednice za ceremonijalni čin, već uslovljavajuće odredbe za obavljanje profesije javnog izvršitelja. O značaju ove obaveze govori i stav zakonodavca da neplaćanje premije za osiguranje za štetu koju bi svojom delatnošću mogao prouzrokovati drugom licu ili premije za osiguranje prostorija i predmeta primljenih u depozit za slučaj njihovog oštećenja, uništenja ili nestanka, predstavlja osnov za razrešenje javnog izvršitelja (ZIO, 2015, čl. 487, st. 1, tač. 5).

Rezultat reforme i profesionalizacije izvršnog postupka ogleda se najjasnije u ovlašćenjima javnog izvršitelja koja su važećim ZIO propisana i znatno proširena u odnosu na prethodni normativni supstrat, te tako danas javni izvršitelj, pored činjenice da pripada privatnoj pravosudnoj profesiji ima status službenog lica sa značajnim ovlašćenjima koja je nekada imao isključivo sud (Šarkić, Nikolić, 2021, 820). Dakle, ova profesija je dobila deo sudskih funkcija, a najznačajnija je da donosi odluke u određenim pravnim stvarima. Zakonodavac je utvrdio sledeća najvažnija ovlašćenja: donošenje rešenja o izvršenju na osnovu verodostojne isprave radi namirenja novčanog potraživanja nastalog iz komunalnih usluga i srodnih delatnosti; donošenje zaključka kojim određuje sredstvo i predmet izvršenja, menja ga ili dodaje; donosi druga proceduralna rešenja i zaključke; preduzima radnje kojima se neposredno sprovodi izvršenje ili obezbeđenje; dostavlja akte suda i javnog izvršitelja i pismena stranaka i drugih učesnika u postupku ako javni izvršitelj sprovodi izvršenje; pribavlja podatke o izvršnom dužniku i obavlja druge poslove propisane ovim ili posebnim zakonom (ZIO, 2015, čl. 493). Osim navedenih, pojedina ovlašćenja se prožimaju kroz čitav tekst ZIO. Dosta polemika i nedoumica u teoriji i praksi izazvala je odredba kojom se utvrđuje njegova dužnost posredovanja između stranaka radi sporazumnih namirenja izvršnog poverioca (ZIO, 2015, čl. 137), gde se otvorilo pitanje kompetentnosti ali same prirode prinudnog postupka koji sprovodi i njegove uloge u istom.

² Sl. glasnik RS, br. 06/2015, 106/2016 – autentično tumačenje, 113/2017 – autentično tumačenje i 54/2019.

U obavljanju svoje delatnosti javni izvršitelj je dužan da poštuje Etički kodeks javnih izvršitelja³ i Standarde profesionalnog ponašanja javnih izvršitelja.⁴ Etički kodeks javnih izvršitelja je donela Komora u vidu akta kojim se uređuju opšta načela i standardi profesionalnog i etičkog postupanja, dok su standardi profesionalnog ponašanja javnih izvršitelja utvrđeni posebnim pravilnikom koji je doneo ministar pravde, a kojim su postavljeni dodatni standardi profesionalnog ponašanja koje treba da ispune javni izvršitelji prilikom vršenja poverenih javnih ovlašćenja. Upravo pridržavajući se pravila koja su utvrđena navedenim aktima, javni izvršitelji imaju obavezu ali i priliku da se na pravnoj lestvici pozicioniraju kao veoma važna i odgovorna profesija, da opravdaju poverenje države i da na profesionalan način rade na afirmaciji i ugledu svoje vokacije.

3. PROFESIONALNA ODGOVORNOST JAVNIH IZVRŠITELJA

Imajući u vidu da profesija javnog izvršitelja spada u samostalne i nezavisne pravosudne profesije od koje se očekuje visok nivo znanja i stručnosti u obavljanju poslova, tako i njegova odgovornost ima specifičan oblik (Ivančević, 2013, 135). Shodno posebnim uslovima koji su propisani za izbor i ingerencijama koje su mu poverene, odgovornost javnog izvršitelja se ne može posmatrati kao odgovornost bilo kog drugog lica, već isključivo kao odgovornost stručnjaka, odnosno profesionalca (Salma, 2008, 91–92). Ova vrsta odgovornosti nosi određenu težinu i zahteva od javnog izvršitelja posebni nivo ponašanja u obavljanju svoje delatnosti, te da poslove koji su mu povereni izvršava efikasno, savesno i u skladu sa zakonom.

Uzimajući u obzir značaj i obim poslova koji su povereni ovoj privatnoj pravosudnoj profesiji, zakonodavac je predvideo tri sistema kontrole njihovog rada. Tako kontrolu i nadzor nad radom javnih izvršitelja sprovode sud, Ministarstvo pravde i Komora javnih izvršitelja.

Sudska kontrola realizuje se pre svega kroz redovne pravne lekove – žalbu i prigovor, koje stranke i učesnici mogu izjaviti u toku samog izvršnog postupka, kao i podnošenjem zahteva za otklanjanje nepravilnosti. Na ovaj način sud može donošenjem odluke naložiti javnom izvršitelju da otkloni propuste i greške u radu (Bođiroga, 2015, 61).

Ministarstvo pravde može da vrši nadzor na sopstvenu inicijativu, na predlog predsednika suda za čije

područje je javni izvršitelj imenovan ili po pritužbi drugog javnog izvršitelja, stranke ili učesnika u postupku, a u okviru nadzora je ovlašćeno da: pribavi od stranaka i učesnika u postupku i predsednika sudova za čije područje je javni izvršitelj imenovan sve podatke o načinu na koji je javni izvršitelj donosio rešenja i zaključke i preduzimao radnje izvršenja i obezbeđenja; zahteva dokumentaciju o visini troškova postupka izvršenja i obezbeđenja; zahteva izveštaje i dokaze o tome kako su dostavljani akti sudova i javnog izvršitelja i pismena stranaka i drugih učesnika u postupku; načini uvid u izbor sredstva i predmeta izvršenja i njihove promene u toku izvršnog postupka ili postupka obezbeđenja; traži izveštaj o tome da li je i koliko puta ponavljana ista radnja izvršenja ili obezbeđenja; načini uvid u rad kancelarije javnog izvršitelja radi provere primene Standarda profesionalnog ponašanja javnih izvršitelja; načini uvid u evidenciju o postupcima izvršenja i obezbeđenja i finansijskom poslovanju; pribavi druge podatke koji su potrebni da se odluči o tome da li će se protiv javnog izvršitelja pokrenuti disciplinski postupak (ZIO, 2015, čl. 523). Sam postupak nadzora koji sprovodi ministarstvo uređen je Pravilnikom o nadzoru nad radom javnih izvršitelja.⁵

Komora nadzire rad javnog izvršitelja najmanje jednom u dve godine, što podrazumeva redovni nadzor, dok vanredni nadzor može izvršiti po pritužbi stranke ili učesnika u postupku.

Komora ima ovlašćenja i da: načini uvid u predmete, podatke i drugi arhivski materijal javnog izvršitelja, stvari i novac uplaćen na ime jemstva i priznanice za naplaćene iznose na ime naknade za rad i naknade troškova javnog izvršitelja; načini uvid u poslovne knjige, evidenciju o postupcima izvršenja i obezbeđenja i finansijskom poslovanju, uvid u spise predmeta i uvid u uskladištene stvari; zahteva od javnog izvršitelja sve neophodne podatke o njegovom poslovanju; pribavi od nadležnih organa i organizacija podatke o poslovanju javnog izvršitelja i da preduzme druge radnje, saglasno zakonu i propisu Komore. Komora može naložiti javnom izvršitelju da otkloni nedostatke u određenom roku, ako je po prirodi stvari to moguće (ZIO, 2015, čl. 524). Postupak nadzora uređen je Pravilnikom o nadzoru nad radom javnih izvršitelja i zamenika javnih izvršitelja, kao posebnim aktom koji donosi Komora.⁶

3.1. Oblici odgovornosti javnih izvršitelja

Za nepropisno, nepravilno i neprofesionalno postupanje u obavljanju svojih radnih zadataka i ovlašćenja,

³ Sl. glasnik RS, br. 105/16.

⁴ Sl. glasnik RS, br. 90/2019.

⁵ Sl. glasnik RS, br. 32/2016 i 152/2020.

⁶ Sl. glasnik RS, br. 63/2018.

javni izvršitelj snosi krivičnu, disciplinsku i građansku, odnosno imovinsku odgovornost. Svaka od ovih odgovornosti je po svojoj prirodi samostalna i ne isključuje postojanje druge odgovornosti. Moguće je, dakle, da za samo jednu neprofesionalnu radnju javni izvršitelj odgovara po sva tri osnova, krivično, disciplinski i materijalno, odnosno imovinski.

Ovako paralelno postojanje sve tri osnova, pravna teorija tumači kao potpunu samostalnost različitih vidova odgovornosti, imajući u vidu da se u pravnom životu na isti životni događaj mogu primenu različiti propisi (Ivošević, 1979, 17). U okviru krivične odgovornosti društvo se brani od izvršilaca krivičnih dela kao opasno društvenih radnji i sankcioniše počinioca koji za takvo delo odgovara svojom ličnošću. U okviru disciplinske odgovornosti obezbeđuje se i štiti disciplina, poštovanje pravila, profesionalne obaveze predviđene opštim aktima i štiti ugled jedne profesije. Kod materijalne odgovornosti nastoje se otkloniti štetne posledice nastale prouzrokovanjem štete i uspostaviti stanje koje je postojalo pre nego što je učinjena šteta, te je sankcija imovinske prirode (Masnikosa, 2020, 125).

3.1.1. Krivična odgovornost

Osnovna maksima krivične odgovornosti *nullum crimen nulla poena sine lege* utvrđena je i u nazivu prvog člana Krivičnog zakonika RS:⁷ nema krivičnog dela, niti kazne bez zakona. Na njega se odmah nadovezuje naredni član u okviru osnovnih odredbi ovog akta koji određuje da nema kazne bez krivice (Krivični zakonik RS, 2005, čl. 1 i 2).

Sam ZIO u nekoliko članova upućuje na značaj ove vrste odgovornosti. Tako u okviru osnovnih odredbi o javnim izvršiteljima, jedan od uslova za njegovo imenovanje jeste da se protiv njega ne vodi krivični postupak za krivično delo protiv pravnog saobraćaja ili službene dužnosti, da nije osuđivan za krivično delo na bezuslovnu kaznu zatvora od najmanje šest meseci ili za kažnjivo delo koje ga čini nedostojnim delatnosti javnog izvršitelja (ZIO, 2015, čl. 471, st. 2, tač. 5), o čemu je već bilo reči u prethodnom delu rada. Javni izvršitelj će biti razrešen ukoliko bude pravnosnažno osuđen za krivično delo na bezuslovnu kaznu zatvora od najmanje šest meseci ili za krivično delo protiv pravnog saobraćaja ili službene dužnosti ili za kažnjivo delo koje ga čini nedostojnim delatnosti (ZIO, 2015, čl. 487, st. 1, tač. 8). Takođe, u okviru odredbi o udaljenju sa dužnosti, predviđeno je da se javni izvršitelj udaljava sa dužnosti ako mu je određen pritvor, kao i ukoliko se protiv njega

vodi krivični postupak za krivično delo protiv pravnog saobraćaja ili službene dužnosti ili za kažnjivo delo koje ga čini nedostojnim delatnosti javnog izvršitelja (ZIO, 2015, čl. 492, st. 1 i 2). Dakle, u svim navedenim slučajevima, pored nedostojnosti fokus je na dve grupe krivičnih dela koja se odnose na javne izvršitelje, a to su krivična dela protiv pravnog saobraćaja i krivična dela protiv službene dužnosti. Obe grupe posebno su uređene i definisane Krivičnim zakonikom RS.

U krivična dela protiv pravnog saobraćaja spadaju: falsifikovanje isprave, falsifikovanje službene isprave, navođenje na overavanje neistinitog sadržaja (Krivični zakonik RS, 2005, čl. 355–358). U okviru krivičnih dela protiv službene dužnosti definisana su: zloupotreba službenog položaja, kršenje zakona od strane sudije, javnog tužioca ili njegovog zamenika, nesavestan rad u službi, protivzakonita naplata i isplata, nenamensko korišćenje budžetskih sredstava, prevara u službi, pronevera, posluga, trgovina uticajem, primanje mita, davanje mita, odavanje službene tajne (Krivični zakonik, 2005, čl. 359–369).

3.1.2. Disciplinska odgovornost

Disciplinska odgovornost ima sličan koncept kao i krivična, te tako i kod nje važi premisa da određeno postupanje neće biti tretirano i sankcionisano kao disciplinska povreda ukoliko prethodno kao takva nije propisana opštim aktima. Takođe, disciplinska povreda može nastati izvršenjem nedozvoljene radnje ili propuštanjem da se preduzme dužna radnja.

Ova vrsta odgovornosti je uvek individualna a sankcije koje se izriču usled disciplinske povrede mogu imati lični i imovinski karakter. Pravosudne profesije imaju svakako ključnu ulogu u ostvarivanju, zaštiti i uživanju prava koja su zagantovana građanima opštim i pojedinačnim aktima, a pre svega aktima koji su doneti od strane pravosuđa. Upravo zbog ovako značajne uloge neophodno je postojanje adekvatnih mehanizama kontrole njihovog rada i postupanja, odnosno pozivanje na odgovornost, prvenstveno disciplinsku (Šarkić, Vavan, 2016, 175).

ZIO je posebnu pažnju posvetio disciplinskoj odgovornosti javnih izvršitelja, odvojivši za istu gotovo dvadesetak članova. U okviru njih propisano je da javni izvršitelj disciplinski odgovara zbog povrede zakona i drugih propisa, neispunjavanja obaveza određenih Statutom i drugim propisima ili opštim aktima Komore ili zbog povrede ugleda javnih izvršitelja, a da odgovornost za krivično delo ili prekršaj ne isključuje disciplinsku odgovornost (ZIO, 2015, čl. 525).

Navedeni zakon utvrđuje dve kategorije disciplinskih povreda, lakše i teže. Lakše disciplinske po-

⁷ Sl. glasnik RS, br. 85//2005, 88/2005 – ispr. 107/2005 – ispr. 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019.

vrede posebno su utvrđene Statutom Komore javnih izvršitelja,⁸ a to su: neopravdano nepristustvovanje člana Skupštine, odnosno njegovog zamenika ili pomoćnika zakazanoj sednici Skupštine; nepoštovanje naloga i odluka nadležnih organa Komore, odnosno nepostupanje u skladu sa nalogima i odlukama nadležnih organa Komore; nedostavljanje izveštaja o poslovanju u propisanom roku Ministarstvu i Komori; nepostupanje po drugim propisima i opštim aktima Komore; neplaćanje članarine na vreme i nedostavljanje izjašnjenja na podnete pritužbe, kao i spisa predmeta (Statut Komore javnih izvršitelja, 2016, čl. 65). Teže disciplinske povrede ZIO je detaljno i taksativno pobrojao u okviru 25 tačaka, a ovom prilikom biće izdvojeno samo nekoliko, koje su se u praksi pokazale kao najučestalije:⁹ učestalo kašnjenje sa donošenjem rešenja i zaključaka ili neblagovremeno preduzimanje radnji; određivanje, menjanje ili dodavanje sredstava i predmeta izvršenja kojim je ozbiljno narušeno načelo srazmere; određivanje, promena ili dodavanje predmeta izvršenja koji su izuzeti od izvršenja ili na kojima je izvršenje ograničeno; ponavljanje iste radnje izvršenja ili obezbeđenja, da bi se uvećali troškovi postupka; nezakonito korišćenje sredstava s namenskog računa; učestale povrede Etičkog kodeksa javnih izvršitelja ili Standarda profesionalnog ponašanja javnih izvršitelja koje su dovele do teškog ugrožavanja ugleda javnih izvršitelja; povreda dužnosti čuvanja poslovne tajne; neuredno vođenje knjiga i evidencija tako što u njima netačno prikazuje ili propušta da prikaže podatke koji se po zakonu ili drugom propisu moraju prikazati; postupanje sa stvarima i novčanim sredstvima u izvršnom postupku ili postupku obezbeđenja koje je suprotno zakonu ili ovlašćenju stranaka; neplaćanje članarine Komori tri meseca uzastopno ili šest meseci sa prekidima u toku kalendarske godine; neopravdano odbijanje stručnog usavršavanja (ZIO, 2015, čl. 527).

Disciplinske mere koje se izriču za lakše disciplinske povrede su opomena i novčana kazna do jedne prosečne mesečne plate sudije osnovnog suda isplaćene u mesecu koji prethodi onom u kome je doneto rešenje o novčanoj kazni (ZIO, 2015, čl. 528, st. 1). Za teže disciplinske povrede izriču se javna opomena, novčana kazna od jedne do 12 prosečnih mesečnih plata sudije osnovnog suda isplaćenih u mesecu koji prethodi onom u kome je doneto rešenje o novčanoj kazni, privremena zabrana delatnosti javnog izvršitelja i traj-

na zabrana delatnosti javnog izvršitelja (ZIO, 2015, čl. 528, st. 2). Prilikom izricanja navedenih mera uzimaju se u obzir sve relevantne okolnosti, pre svega težina i posledice disciplinske povrede, ranije ponašanje javnog izvršitelja, učinjena šteta, stepen odgovornosti i ranije izrečene disciplinske mere. Na osnovu sprovedenog disciplinskog postupka, disciplinsku mere izriče disciplinska komisija Ministarstva pravde, koja se sastoji od pet članova.

Disciplinski postupak propisan je ZIO kao i posebnim Pravilnikom o disciplinskom postupku protiv javnih izvršitelja¹⁰ koji je donelo Ministarstvo pravde. Ovim aktima predviđena je hitnost postupka, te obaveza komisije da postupak sprovede bez odlaganja. Postupak se pokreće zahtevom za utvrđivanje disciplinske odgovornosti a mogu ga pokrenuti

ministar, disciplinski tužilac Komore, disciplinski tužilac ministarstva i predsednik Komore. Nakon sprovedenog postupka, u okviru kojeg se u slučaju spornog činjeničnog stanja može zakazati i usmena rasprava, disciplinska komisija većinom glasova donosi odluku, protiv koje se može pokrenuti upravni spor.

3.1.3. Građansko-pravna odgovornost javnog izvršitelja za štetu

Odgovornost jednog lica u građanskom pravu nastaje kao posledica prouzrokovanja štete drugom licu, odnosno drugim licima. Pravna teorija upravo na takav način i definiše građansku odgovornost, kao pravnu obavezu subjekta prava da nadoknadi štetu koju je prouzrokovao drugom subjektu (Radovanov, 2009, 229).

Takođe, značajno je navesti da u pravnoj teoriji postoji stanovište po pitanju građansko-pravne odgovornosti nosilaca pravne struke, posebno advokata, javnih beležnika i javnih izvršitelja, da je ona zapravo vrsta odgovornosti čije je definisanje prepušteno sudskoj praksi i samoj pravnoj teoriji, imajući u vidu da su u posebnim i autonomnim izvorima poput etičkih kodeksa, sadržana samo pravila koja su opšteg karaktera i ne treba da budu osnov za uspostavljanje odgovornosti za štetu, te da često upućuju na primenu opštih pravila odštetnog prava (Petrić, 2010, 24). Stav koji je prihvaćen u pozitivnom pravu većine evropskih država jeste takav da se odgovornost na osnovu krivice nosioca slobodnih profesija javlja samo ako je aktivnost pogrešna i ako je prouzrokovala štetu trećim licima. Dakle, lica koja obavljaju pravosudne profesije, te tako i javni izvršitelji, će odgovarati za štetu samo ukoliko se utvrdi da postoji njihova krivica (Dabić, 2009, 24). Pored krivice, opšti uslovi odgovornosti za štetu su još uzročna veza i šteta.

⁸ Sl. glasnik RS, br. 105/2016 i 98/2020.

⁹ Na osnovu uvida u Rešenja Disciplinske komisije za utvrđivanje disciplinske odgovornosti javnih izvršitelja Ministarstva pravde koja su dostupna na: <https://www.mpravde.gov.rs/sr/tekst/20488/resenja-disciplinske-komisije.php>, 7. 9. 2022.

¹⁰ Sl. glasnik RS, br. 32/2016 i 58/2016.

Ustavom RS,¹¹ kao najvišim opštim pravnim aktom, u okviru drugog dela koji utvrđuje ljudska prava i slobode, predviđeno je da svako ima pravo na naknadu materijalne ili nematerijalne štete koju mu nezakonitim ili nepravilnim radom prouzrokuje državni organ, imalac javnog ovlašćenja, organ autonomne pokrajine ili organ jedinice lokalne samouprave, a da se zakonom određuju uslovi pod kojima oštećeni ima pravo da zahteva naknadu štete neposredno od lica koje je štetu prouzrokovalo (Ustav RS, 2006, čl. 35, st. 2 i 3). Dakle, prema Ustavu, javni izvršitelj kao lice kojem su poverena javna ovlašćenja odgovaraće za štetu koju je prilikom obavljanja svoje delatnosti prouzrokovao drugom licu, ukoliko je izvršne radnje obavljao nepravilno ili nezakonito.

Zakon o obligacionim odnosima¹² štetu utvrđuje kao umanjenje nečije imovine (obična šteta) i sprečavanje njenog povećanja (izmakla korist), kao i nanošenje drugome fizičkog ili psihičkog bola ili straha (nematerijalna šteta). Kad je reč o odgovornosti, onaj ko drugome prouzrokuje štetu dužan je naknaditi je, ukoliko ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivice, a krivica postoji kada je štetnik prouzrokovao štetu namerno ili nepažnjom (Zakon o obligacionim odnosima, 1978, čl. 154 st. 1 i čl. 158). Ovaj akt sadrži i odredbu koja je vezana za profesionalnu odgovornost, a kojom se definiše dužnost lica da u izvršavanju obaveze iz svoje profesionalne delatnosti postupa s povećanom pažnjom, prema pravilima struke i običajima, odnosno da ispolji pažnju dobrog stručnjaka (Zakon o obligacionim odnosima, 1978, čl. 18 st. 2). Pažnja dobrog stručnjaka iziskuje od javnog izvršitelja preduzimanje izvršnih radnji uz pojačanu pažnju, u skladu sa pravilima struke i dobrim običajima. Imajući u vidu da posebnim propisima nisu predviđena ograničenja po pitanju oblika krivice, javni izvršitelj će biti odgovoran za svaki vid ispoljene nepažnje usled koje je, prilikom obavljanja njegove delatnosti, načinjena šteta drugom licu (Ivančević, 2020, 40 i 41).

Postupak utvrđivanja postojanja i obima građansko-pravne odgovornosti javnog izvršitelja za štetu prouzrokovanu u vršenju javnih ovlašćenja, po zahtevu oštećenog lica, sprovodi nadležan sud po pravilima parničnog postupka. Samo postojanje disciplinske odgovornosti ne predstavlja prethodno pitanje u navedenom parničnom postupku.¹³ Dakle, teret dokazivanja krivice

¹¹ Sl. glasnik RS, br. 98/2006 i 115/2021.

¹² Sl. list SFRJ, br. 29/78, 39/85, 45/89 – odluka USJ i 57/89, Sl. list SRJ br. 31/93 i Sl. list SCG br. 1/2003- Ustavna povelja i Sl. glasnik RS br. 18/2020.

¹³ Pravni stav usvojen na sednici Građanskog odeljenja Vrhovnog kasacionog suda, održanoj 11. 12. 2008. godine. Dostupno na: <https://www.vk.sud.rs/sites/default/files/attachments/>

je na oštećenom licu, koje u izvršnom postupku može biti izvršni poverilac, izvršni dužnik, drugi fakultativni učesnik postupka ili neko treće lice. Oštećeno lice u tom slučaju može podneti sudu tužbu za naknadu štete od javnog izvršitelja, a u okviru parničnog postupka sud će utvrditi činjenično stanje, te ukoliko postoji odgovornost javnog izvršitelja za štetu doneti kondemnatornu presudu. U navedenoj parnici povodom naknade štete, sud će utvrditi da li je bilo nezakonitog, nepravilnog ili neprofesionalnog postupanja javnog izvršitelja. Nezakonitim će se smatrati postupanje koje nije u skladu sa zakonom, a nepravilnim radom činjenje koje je protivno propisanom ili uobičajenom obavljanju delatnosti koje šteti interesima trećih lica (Ivančević, 2020, 42). Javni izvršitelj će u tom slučaju odgovarati ukoliko se dokaže njegova krivica u pogledu preduzetih ili nepreduzetih radnji u okviru postupka izvršenja ili obezbeđenja, koje su dovele do nastanka štete.

Pored opštih pretpostavki za postojanje odgovornosti za štetu (krivica, uzročna veza i šteta), kod odgovornosti javnih izvršitelja moraju biti ispunjene i posebne pretpostavke, a to su: da je štetna radnja pričinjena u obavljanju javno-izvršiteljske delatnosti i da je oštećeno lice stranka ili učesnik u postupku izvršenja ili obezbeđenja (Masnikosa, 2020, 78). Imajući u vidu da se najveći deo izvršne referade odnosi na naplatu novčanog potraživanja, to je i vrsta štete koja nastane prilikom sprovođenja izvršenja najčešće materijalna.

S obzirom da je u osnovnim odredbama o javnim izvršiteljima predviđeno da oni svoju delatnost obavljaju kao preduzetnici ili članovi ortačkog društva, njihov pravni položaj osnivanje, upravljanje, statusne promene, promene pravne forme, prestanak i druga pitanja od značaja za njihov rad, pored ZIO, uređuje i Zakon o privrednim društvima.¹⁴ Prema ovom aktu, u oba oblika organizovanja oni za sve obaveze nastale u vezi sa obavljanjem svoje delatnosti odgovaraju celokupnom svojom imovinom i u tu imovinu ulazi i imovina koju stiču u vezi sa obavljanjem delatnosti (Zakon o privrednim društvima, 2011, čl. 85 i 93).

Odgovornost za štetu propisuje posebno i ZIO u okviru člana 498, u kojem se eksplicitno navodi da javni izvršitelj odgovara svojom celokupnom imovinom za štetu koju svojom krivicom prouzrokuje u izvršnom postupku ili postupku obezbeđenja. Takođe, ova odgovornost dodatno je proširena i na odgovornost za rad njihovih zamenika i pomoćnika. Javni izvršitelj i njegov zamenik solidarno odgovaraju za štetu koju zame-

Pravni%20stav%20%20Gra%C4%91anskopravna%20i%20disciplinska%20odgovornost%20javnog%20izvr%C5%A1itelja.pdf, 15. 9. 2022.

¹⁴ Sl. glasnik RS, br. 36/2011, 99/2011, 83/2014 – dr. zakon, 5/2015, 44/2018, 95/2018, 91/2019 i 109/2021.

nik javnog izvršitelja prouzrokuje svojim radom (ZIO, 2015, čl. 506, st. 1), dok će za štetu koju prouzrokuje pomoćnik obavljajući poslove u ime i za račun javnog izvršitelja, odgovarati isključivo javni izvršitelj (ZIO, 2015, čl. 509, st. 5). Uprkos činjenici da se radi o pravosudnoj profesiji kojoj je zakonodavac delegirao javna ovlašćenja, u okviru kojih se sprovode radnje prinude, koje često mogu biti veoma rizične i komplikovane, gde se umanjuje imovina određenih lica, za štetu koja tom prilikom može nastati neće odgovarati Republika Srbija (ZIO, 2015, čl. 498, st. 2). Dakle, jasno je naglašena distinkcija države od javnih izvršitelja kada je reč o odgovornosti za štetu, te je tako javni izvršitelj isključivo odgovoran za nju ukoliko je prouzrokuje u svom radu.

4. OBAVEZA OSIGURANJA JAVNIH IZVRŠITELJA

4.1. Uporedno-pravni pregled uređenja osiguranja od odgovornosti javnih izvršitelja u zemljama regiona

Od značaja je komparacija koja se može izvršiti u odnosu na uređenje pitanja osiguranja od profesionalne odgovornosti javnih izvršitelja u zemljama regiona koje su ovu ustanovu uvrstile u svoje sisteme,¹⁵ kao što je to slučaj sa Slovenijom, Crnom Gorom, te Makedonijom ili koje su čak, poput Hrvatske, to planirale, da bi međutim u tu svrhu usvojena regulativa bila stavljena van snage pre početka primene.

U Sloveniji se pitanje obaveze osiguranja izvršitelja prvo pominje, odnosno uređuje predmetnim zakonom kao jedan od uslova za imenovanje, dakle, kao prethodni uslov za dobijanje dozvole za obavljanje delatnosti izvršitelja (Zakon o izvršbi in zavarovanju, u daljem tekstu: ZIZ, 1998, 281),¹⁶ da bi potom bilo navedeno da minimalni iznos osiguranja za koji kandidat za izvršitelja mora da zaključi ugovor o osiguranju utvrđuje ministar nadležan za poslove pravosuđa podzakonskim aktom (ZIZ, 285). U tu svrhu usvojen je Pravilnik o najnižoj svoti osiguranja za izvršitelja, a cifra od 10.000.000 tolaru određena je kao minimalna (Pravilnik o najnižoj zavarovalni vsoti za izvršitelja, 2002, 1).

U Crnoj Gori se kao kriterijum određenja najnižeg iznosa osiguranja koristi parametar prosečne zarade,

odnosno najniži iznos osiguranja se određuje u visini od najmanje 120 prosečnih zarada u Crnoj Gori prema podacima organa uprave nadležnog za poslove statistike (Zakon o javnim izvršiteljima, u daljem tekstu: ZJICG, 2011, čl. 15, st. 3).¹⁷ Takođe, iako zakonodavac u Crnoj Gori propisuje da je javni izvršitelj dužan da sa osiguravajućim društvom zaključi ugovor o osiguranju od odgovornosti za štetu učinjenu prilikom vršenja izvršiteljske delatnosti, osiguranju prostorija i opreme, kao i predmeta koji su mu povereni na čuvanje, propisuje i da je javni izvršitelj dužan da u roku od dva meseca od polaganja zakletve, Ministarstvu dostavi dokaz da je zaključio ugovor o osiguranju (ZJICG, 2011, čl. 18, st. 1). Dakle, zaključen ugovor o osiguranju nije prethodni uslov za polaganje zakletve kao u pravu Srbije (ZIO, 2015, čl. 478), već uslov za otpočinjanje obavljanja delatnosti javnog izvršitelja, a nakon što je zakletva položena. Slično rešenje postoji i u pravu Makedonije, prema kome izvršitelj može početi sa radom kada, između ostalog, dostavi zaključen ugovor o osiguranju od odgovornosti za štetu prčinjenu trećim licima (Zakon za izvršavanje, 2005, čl. 37),¹⁸ dok je minimalan iznos osiguranja određen na 50.000 evra u dinarskoj protivvrednosti.¹⁹

Nadalje, upečatljivim načinom uređenja pitanja osiguranja javnih izvršitelja može se smatrati skup rešenja iznet u hrvatskom Zakonu o javnim izvršiteljima (Zakon o javnim izvršiteljima, 2010, čl. 40),²⁰ koji je regulisao ustanovu javnog izvršitelja i čija je primena odlagana, da bi na kraju bio stavljen van snage 2012. godine čime je napuštena ideja o prethodno pomenu tom sistemu dejudicijalizacije, te deatizacije sistema izvršenja u ovoj zemlji regiona. Naime, prema predviđenom zakonskom rešenju javni izvršitelj bio je dužan da se pre početka rada osigura od odgovornosti za štetu koju bi mogao počinuti trećim licima obavljanjem svoje službene dužnosti. Eksplicitno je bilo određeno i da povreda obaveze osiguranja od odgovornosti, odnosno plaćanja naknade Komori za osiguranje predstavlja težu povredu službene dužnosti javnog izvršitelja. Deo koji, međutim, svojim rešenjima predstavlja najdetalnije posvećivanje ovom pitanju, uporednopravno posmatrajući regulativu regiona, jeste onaj kojim se uspostavlja i razrađuje obaveza osiguravača da sklopi ugovor o osiguranju od odgovornosti sa javnim izvrši-

¹⁷ Sl. list CG, br. 61/2011, 22/2017 i 17/2019.

¹⁸ Службен весник на Република Македонија бр.35/05, 50/06, 129/06, 8/08, 83/09, 50/10, 88/10, 171/10 и 148/11.

¹⁹ Primer Posebnih uslova za osiguranje izvršitelja, Uniqa osiguranje, Severna Makedonija. Dostupno na: <https://uniqa.mk/wp-content/uploads/2021/11/34.Posebni-uslovi-za-osiguranje-odgovornost-na-sudski-izvršiteli.pdf>, 23. 9. 2022.

²⁰ Narodne novine, br. 139/2010.

¹⁵ Autor ističe da su razlike u sistemima izvršenja i nadležnostima, te ovlašćenjima izvršitelja od zemlje do zemlje veoma značajne, ali da se njima u ovom kontekstu neće baviti.

¹⁶ Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečišćeno besedilo, 93/07, 37/08 – ZST-I, 45/08 – ZArbit, 28/09, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US, 54/15, 76/15 – odl. US, 11/18, 53/19 – odl. US, 66/19 – ZDavP-2M, 23/20 – 36/21, 81/22 – odl. US in 81/22 – odl. US.

teljem koji im se za to obrati ili sa Komorom. Takođe, bilo je predviđeno da uslove osiguranja zajednički utvrđuju osiguravači u Republici Hrvatskoj, u dogovoru sa Ministarstvom i Komorom. Osiguravači su, prema rešenju ovog zakona bili dužni da odrede osiguravača koji će ih zastupati za svaku narednu godinu pre isteka tekuće godine, a ukoliko ne bi postupili na ovaj način najkasnije do kraja oktobra tekuće godine, predstavnikom osiguravača smatrao bi se osiguravač kojeg odredi Ministarstvo. Ako se sporazum ne bi postigao u roku od trideset dana od dana podnošenja zahteva bilo koje strane drugoj strani, o uslovima osiguranja odlučila bi arbitraža (Stalno izabrano sudište) Hrvatske gospodarske komore, na predlog bilo koje od stranaka (Zakon o javnim izvršiteljima, 2010, čl. 40, st. 7–9).

4.2. Obaveza osiguranja javnih izvršitelja prema pozitivnom zakonodavstvu Srbije

Imajući u vidu zaštitu potencijalnih oštećenih lica u postupku izvršenja i obezbeđenja, te činjenicu da država ne odgovara za štetu koju u toku obavljanja svoje delatnosti mogu prouzrokovati javni izvršitelji, uvedena je zakonska obaveza njihovog osiguranja od profesionalne odgovornosti koja ima dvostruko dejstvo. S jedne strane, osiguranje od profesionalne odgovornosti pruža zaštitu licima koja mogu biti oštećena radnjama u ovom slučaju javnog izvršitelja, dok s druge, osiguranje štiti ugovarača osiguranja od finansijskog tereta naknade štete koju može da prouzrokuje u obavljanju svoje delatnosti (Slavnić, Jovanović, 2008, 589).

S obrzirom na način nastanka osiguranja koji predstavlja osnovni kriterijum za klasičnu podelu osiguranja na obavezna i dobrovoljna (Šulejić, 2005, 69-73), ova vrsta osiguranja spada u obavezna.²¹ Naime, država u određenim delatnostima uvodi obaveznost osiguranja od odgovornosti, kao što je to recimo slučaj za advokate, javne beležnike (v. Jovanović, 2020), društva za reviziju, licencirane profesionalne upravničke, stečajne upravničke, te npr. relativno skoro uvedenu ustanovu prema srpskom pozitivnom zakonodavstvu - procenitelje vrednosti nekretnina (v. Ilijić, 2020). Javni interes zaštite oštećenih lica tako se u pojedinim slučajevima prevaljuje na teret osiguravajućih društava i socijalna funkcija privatnog osiguranja se, bez njihove volje i uticaja, povećava (Jovanović, 2010, 8). Svakako, ova vrsta osiguranja svrstava se u neživotna, odnosno, imovinska osiguranja, kod kojeg se obaveza osiguravača sastoji u naknadi pretrpljene štete (Čolović, 2020, 7).

²¹ Narodna banka Srbije, obavezna osiguranja. Dostupno na: https://www.nbs.rs/export/sites/NBS_site/documents/osiguranje/obavezna_osiguranja.pdf. 20. 9. 2022.

Nadalje, osiguranje od profesionalne odgovornosti javnih izvršitelja spada u oblike kratkoročnog obaveznog osiguranja od odgovornosti. Naime, u srpskom pravu osiguranja smatra se da je oblik kratkoročnog osiguranja ugovoreno osiguranje s rokom važenja od godinu dana ili kraćem (Marović, Žarković, 2002, 124), što je ovde slučaj, odnosno ugovara se na rok od 12 meseci.

Kao što je navedeno u prethodnom delu rada, jedan od osnovnih i obaveznih uslova za polaganje zakletve i imenovanje javnog izvršitelja koje ZIO predviđa, jeste, između ostalog, da zaključi ugovor o osiguranju za štetu koju bi svojom delatnošću mogao prouzrokovati drugom licu. Svrha postojanja ovog ugovora jeste zaštita lica u izvršnom postupku od nezakonitog i neprofesionalnog rada javnog izvršitelja, odnosno zaštita i obezbeđenje od štete koja može u tom slučaju nastati na njihovoj imovini. Ovakvo zakonsko rešenje može se shvatiti kao težnja zakonodavca da činu zaključenja ugovora o osiguranju obezbedi značaj nezamenljivog i nezaobilaznog uslova za imenovanje i obavljanje delatnosti javnog izvršitelja.

Pored navedenog, javni izvršitelj je u obavezi da zaključi i ugovor o osiguranju prostorija i predmeta primljenih u depozit za slučaj njihovog oštećenja, uništenja ili nestanka (ZIO, 2015, čl. 478, st. 1). Ovom vrstom ugovora, kojim se osiguravaju prostorije i predmeti primljeni u depozit, obezbeđuju se kancelarija i magacinski – depo prostor koji će javni izvršitelj koristiti radi odlaganja spisa i predmeta izvršenja koji su popisani i zaplenjeni, odnosno predmeta koji se čuvaju radi obezbeđenja ili jemstva (Šarkiće, Nikolić, 2021, 796).

Predviđeno je da ministar propisuje opšte uslove za zaključivanje oba navedena ugovora o osiguranju, kao i najnižu visinu oba osiguranja (ZIO, 2015, čl. 481, st.1). U skladu sa tom ingerencijom 2016. godine donet je Pravilnik o opštim uslovima za zaključivanje ugovora o osiguranju javnih izvršitelja (u daljem tekstu: Pravilnik o osiguranju).²²

Ovim podzakonskim aktom, pored navedenih opštih uslova i najnižeg iznosa sume osiguranja, propisuju se vrste rizika za koje se ugovara osiguravajuće pokriće, kao i rok trajanja osiguranja (Pravilnik o osiguranju, 2016, čl. 1).

Zakon o obligacionim odnosima, kao matični zakon kada su ugovori u pitanju, na jezgrovit i sveobuhvatan način uređuje osiguranje. U okviru njega se ugovor o osiguranju utvrđuje kao akt kojim se obavezuje ugovarač osiguranja da plati određeni iznos organizaciji za osiguranje, a organizacija se obavezuje da, ako se desi događaj koji predstavlja osigurani slučaj, isplati osiguraniku ili nekom trećem licu naknadu, odnosno ugovoro-

²² Sl. glasnik RS, br. 62/2016.

renu svotu ili učini nešto drugo (Zakon o obligacionim odnosima, 1978, čl. 897).

Upravo je u skladu sa ovim zakonom i sam Pravilnik o osiguranju, utvrdio da se ugovorom o osiguranju ugovarač osiguranja – javni izvršitelj kod individualnog osiguranja, odnosno Komora javnih izvršitelja kod kolektivnog osiguranja, obavezuje da plati društvu za osiguranje određeni iznos (premija osiguranja), a društvo za osiguranje se zauzvrat obavezuje da, ako nastupi događaj koji predstavlja osigurani slučaj, isplati oštećenom drugom licu naknadu štete, najviše do sume osiguranja koja je ugovorena za pojedini osigurani slučaj (Pravilnik o osiguranju, 2016, čl. 2). Ovim ugovorom javni izvršitelj se osigurava od odgovornosti za štetu koja je prouzrokovana drugom licu usled greške koja je nastala radnjom ili propuštanjem javnog izvršitelja u obavljanju delatnosti i osigurava prostorije i predmete primljene u depozit javnog izvršitelja od štete koja je drugom licu prouzrokovana oštećenjem, uništenjem ili nestankom predmeta. Pored opštih elemenata on sadrži: rok trajanja osiguranja (koji iznosi 12 meseci); vrste rizika za koje se ugovara osiguravajuće pokriće – osiguravajuća zaštita, koje su prema opštim uslovima osiguranja uobičajeni rizici (provalna krađa i razbojništvo, požar, poplava ili posledica kakve druge elementarne nepogode); sumu osiguranja po osiguranom slučaju ukupno za rok trajanja osiguranja. Suma kod osiguranja od odgovornosti javnog izvršitelja iznosi najmanje 100.000 evra u dinarskoj protivvrednosti, kod osiguranja prostorija javnog izvršitelja najmanje 20.000 evra u dinarskoj protivvrednosti, dok kod osiguranja predmeta primljenih u depozit javnog izvršitelja najmanje 30.000 evra u dinarskoj protivvrednosti (Pravilnik o osiguranju, 2016, čl. 3).

Kad je reč o osiguranju od odgovornosti javnog izvršitelja, s obzirom na njegovu profesionalnu odgovornost, ono obuhvata i osiguranje od odgovornosti za greške zamenika javnog izvršitelja, pomoćnika javnog izvršitelja, kao i lica koja rade kod javnog izvršitelja i lica koja u ime i za račun javnog izvršitelja sprovode pojedine radnje izvršenja i obezbeđenja.

Pravilnik predviđa da osiguranje javnog izvršitelja može biti individualno i kolektivno, te da ugovor o individualnom osiguranju zaključuje javni izvršitelj sa društvom za osiguranje u svoje ime i za svoj račun, dok ugovor o kolektivnom osiguranju zaključuje Komora sa društvom za osiguranje, u svoje ime, a za račun javnog izvršitelja, u skladu sa aktima Komore (Pravilnik o osiguranju, 2016, čl. 4). Svakako, individualno osiguranje ima nedostatke u pogledu opterećenja javnog izvršitelja da, na primer, samostalno pregovara i zaključuje ugovor o osiguranju na tržištu osiguranja koje u ovom pogledu ima skromnu praksu jer je i sama ustanova javnog izvr-

šitelja nedavno uvedena, te opterećenja da vodi računa o datumu isteka važenja ugovora o osiguranju i slično. S obzirom na broj javnih izvršitelja u Srbiji, autor smatra da bi praksa zaključivanja kolektivnog osiguranja preko Komore bila umnogome praktičnija opcija, koja bi pritom i u pogledu premije bila isplativija iz ugla javnog izvršitelja. Ipak, kako takva praksa još uvek nije zaživela, u poslovanju ovih lica i dalje je prisutno isključivo individualno osiguranje. Stoga, prema mišljenju autora, na Komori javnih izvršitelja je, kako teret, tako i odgovornost iniciranja, te preuzimanja (pro)aktivnije uloge u afirmisanju kolektivnog osiguranja javnih izvršitelja kao pogodnijeg načina zaštite i obezbeđenja, kako samih javnih izvršitelja, tako i ostalih učesnika postupka koji bi se mogli naći u ulozi oštećenog lica.

Naposletku, od značaja je navesti da pored obaveznog osiguranja, javni izvršitelji mogu da imaju i dodatno osiguranje od odgovornosti, koje mogu po sopstvenom izboru zaključiti vodeći računa o standardima profesionalnog ponašanja.

4.3. Primeri opštih uslova i prakse osiguravajućih društava u osiguranju od profesionalne odgovornosti javnih izvršitelja u Srbiji

U ovom poglavlju biće ukazano na pojedine odredbe opštih uslova osiguranja od profesionalne odgovornosti koje su svojstvene za profesiju javnog izvršitelja.

U okviru ugovora koji se zaključuju između osiguravajućih društava i javnih izvršitelja, kao osiguranik označava se lice koje na osnovu javnih ovlašćenja preduzima radnje kojima se neposredno sprovodi izvršenje ili obezbeđenje i vrši druge poslove u skladu sa Zakonom o izvršenju i obezbeđenju, a čija je odgovornost pokrivena ugovorom o osiguranju. Dakle, osiguranjem je obuhvaćena ne samo odgovornost javnog izvršitelja, već i odgovornost za radnje njegovog zamenika i pomoćnika javnog, drugih lica koja rade kod javnog izvršitelja, kao i odgovornost za radnje lica koja u ime i za račun javnog izvršitelja sprovode pojedine radnje izvršenja i obezbeđenja.

Kada je reč o ovoj vrsti osiguranja, opšta akta osiguravajućih društava utvrđuju da osigurani slučaj nastaje ukoliko osiguranik svojim postupcima u vršenju svoje delatnosti krši odredbe Zakona o izvršenju i obezbeđenju, odredbe drugih propisa, ne ispunjava svoje obaveze propisane Statutom i drugim aktima Komore javnih izvršitelja i ako je bilo kojim postupkom vređa čast i ugled profesije javnih izvršitelja. Konkretno, osigurani slučaj nastaje kad je učinjena radnja, odnosno nastalo propuštanje pri obavljanju delatnosti javnog izvršitelja, ukoliko je šteta nastala usled propuštanja smatra se, u slučaju sumnje, da je propuštanje nastalo onog dana

kada se propuštena radnja najkasnije morala preduzeti, da bi se sprečilo nastajanje štete.²³

U praksi ugovaranja osiguranja javnih izvršitelja od odgovornosti za štetu, kao rizici koji su pokriveni osiguranjem najčešće se u ugovorima navode zakonska građanska odgovornost za čisto-finansijske štete pričinjene trećim licima, usled grešaka i propusta nastalih u obavljanju delatnosti javnog izvršitelja, kao i za štete koje su nastale usled oštećenja, uništenja ili nestanka stvari trećih lica koje su primljene u javnoizvršiteljski depozit. Predmet osiguranja mogu biti i sudski troškovi koje osiguranik može da ima u vezi sa osiguranim slučajem samo onda kada od samog početka parnicu usmeravaju zajedno osiguranik i osiguravač, ali zajedno sa odštetom samo do visine osigurane sume.²⁴

Navedena vrsta osiguranja uglavnom ne pokriva sledeće slučajeve: ukoliko je šteta prouzrokovana posredno ili neposredno ratnim i političkim rizicima; usled namernog i svesnog kršenja zakona, propisa, standarda i drugih obaveza; kod namere, grube nepažnje i prevare osiguranika, zamenika, pomoćnika, pripravnika i lica koja se nalazi u stalnom radnom odnosu sa osiguranikom; kod bavljenja delatnošću javnog izvršitelja pre dana koji je određen kao datum početka obavljanja delatnosti; usled preduzimanja radnji javnog izvršitelja u vreme kada postoje razlozi za izuzeće predviđeni Zakonom o izvršenju i obezbeđenju; pri obavljanju delatnosti javnog izvršitelja u vreme: privremenog udaljenja javnog izvršitelja (suspenzija), privremenog oduzimanja prava na obavljanje delatnosti u trajanju do godine dana, oduzimanja prava na obavljanje delatnosti; pri preduzimanju radnji javnog izvršitelja u vreme kada postoje razlozi za razrešenje predviđeni Zakonom; kod obavljanja delatnosti nespojive sa ugledom, čašću i nezavisnošću javnog izvršitelja i njegovom službenom delatnošću; ukoliko se naplate veće nagrade ili naknada većih troškova od propisanog; prilikom povrede dužnosti čuvanja službene tajne; kod krivičnog dela osiguranika; zadržavanja novca naplaćenog za račun stranke; u slučajevima ulaganja, prenosa ili predaje u korist trećeg lica, novca koji mu je poveren na čuvanje, kao i drugih stvari, bez posebnog ovlašćenja stranke i protivno odredbama zakona; usled posredne štete i izgubljene dobiti.²⁵

²³ Uslovi za osiguranje od profesionalne odgovornosti, Dunav osiguranje. Dostupno na: <file:///C:/Users/Vavan/Downloads/uslovi%20za%20osiguranje%20profesionalne%20odgovornosti%20javnih%20izvršitelja.pdf>, 24. 9. 2022.

²⁴ Primer predugovora o osiguranju javnih izvršitelja, Globos osiguranje. Dostupno na: https://www.globos.rs/storage/files/Predugovorne_informacije_osiguranje_profesionalne_odgovornosti_javnih_izvr%C5%A1itelja_03-18-2022_14:16:35.pdf, 24. 9. 2022.

²⁵ Ibid.

Istražujući pitanje podnetih i realizovanih odštetnih zahteva povodom osiguranja od profesionalne odgovornosti javnih izvršitelja, autor je došao do saznanja da je praksa još uvek skromna, da nije uobličena, te se ne bi mogao na osnovu nje izvesti konkretan i jedinstven zaključak. Na primer, prema Izveštaju Narodne banke Srbije o broju i iznosu šteta po vrstama i tarifama osiguranja za 2020. godinu,²⁶ ukupno su u toj godini prijavljene 3 štete vezane za osiguranje od odgovornosti javnih izvršitelja na teritoriji Republike Srbije i svi zahtevi odbijeni, te nisu ni obračunati niti isplaćeni, s tim da je jedan zahtev ostao nerešen za narednu godinu. U narednoj 2021. godini prema istoj vrsti Izveštaja,²⁷ prijavljeno je ukupno 5 šteta za osiguranje od odgovornosti javnih izvršitelja na teritoriji Republike Srbije, od čega su dva odbijena, jedna šteta obračunata i isplaćena u iznosu od 18.000 dinara, dok tri zahteva nisu rešena i ostala su rezervisana za narednu godinu.

5. ZAKLJUČAK

Profesija javnog izvršitelja veoma je značajna za funkcionisanje kompletnog pravosudnog sistema. Njegova profesionalna obaveza je da obezbedi efikasnu i adekvatnu realizaciju prava koje je garantovano određenom sudskom odlukom, odnosno određenom ispravom. Dakle, kada među strankama vlada odsustvo dobrovoljnog postupanja po pravnosnažnoj odluci suda ili drugoj ispravi koja ima svojstvo izvršne, odnosno verodostojne isprave, od kvaliteta njegovog profesionalnog delovanja zavisi ishod realizacije i zaštite prava.

Za protivzakonito i neprofesionalno postupanje u obavljanju svoje delatnosti, javni izvršitelj odgovara krivično, disciplinski i materijalno.

Imajući u vidu značaj i odgovornost profesije javnog izvršitelja, te činjenice da za štetu koja nastane u obavljanju poslova koje mu je poverila država ne odgovara, obaveza njihovog osiguranja je izuzetno važna, pre svega radi pravne sigurnosti i imovinskog obezbeđenja svih učesnika ove vrste građanskog postupka. Osiguranje javnih izvršitelja od profesionalne odgovornosti može biti individualno i kolektivno preko Komore javnih izvršitelja. Činjenica je da praksa zaključivanja kolektivnog osiguranja ovih lica još uvek nije zaživela u praksi, te da ima prostora da se dodatno afirmiše i podstakne upravo od strane njihovog profesionalnog udruženja.

²⁶ Dostupno na: https://nbs.rs/export/sites/NBS_site/documents/osiguranje/godisnji/god_T2_2020.pdf, 23. 9. 2022.

²⁷ Dostupno na: https://www.nbs.rs/export/sites/NBS_site/documents/osiguranje/godisnji/god_T2_2021.pdf, 23. 9. 2022.